

Contrapastoral

Art i pagesia

MORERA. Museu d'Art Modern i Contemporani
de Lleida

MORERA
MUSEU D'ART MODERN
I CONTEMPORANI
DE LLEIDA

Pep Company's. Sense títol. 2019-2021

Contrapastoral Art i pagesia

Del 12 de març al 31 de maig de 2026

Projecte expositiu a càrrec de:
Pau Minguet

El MORERA. Museu d'Art Modern i Contemporani de Lleida presenta una exposició dedicada a explorar la relació entre l'art i la pagesia, sota el títol de Contrapastoral.

En la literatura, la pintura o en altres manifestacions artístiques, el gènere pastoral és el que idealitza la vida camperola, pagesa. La visió bucòlica del món rural català, sovint construïda des de les ciutats, ha originat un imaginari en molts casos equívoc i estrafet d'una realitat molt més complexa que no pensem. En aquest projecte volem evidenciar les complexitats de la realitat pagesa del país mitjançant representacions visuals dels contextos rurals de Catalunya des de finals del segle XIX fins a l'actualitat. Obres d'artistes de diferents generacions, fetes a partir de tècniques, materials i procedències diversos, que participen d'un objectiu comú. L'art, com tantes altres vegades, es converteix en testimoni visual per evidenciar aquestes problemàtiques. Potser ens serveix, sobretot, en el moment en què el decalatge temporal que pateix la terra fa palès el decalatge visual que recullen les obres d'aquesta exposició i aquesta publicació, revelant un canvi o fent-lo, si més no, més visible. Com a mínim un canvi de visió (no tant, potser, de realitat). Les contraposicions entre obres, els diàlegs entre peces, que genera aquesta exposició fan palesa una tensió. Una tensió potser abocada al pessimisme. O, potser, una tensió que ens porta cap a l'esperança de despertar-nos i actuar davant de les injustícies que suporta el món de la pagesia i tot el que això implica. Una repercussió que transcendeix el mateix ofici i s'incrusta en altres aspectes estructurals del futur de la nostra societat. En els àmbits d'aquest projecte, de l'exposició i de la publicació, oferim, gràcies a la successió d'obres, una sèrie de tensions, de contrapunts —de contrapastorals—, justament per fugir de la nostàlgia i fer-nos conscients, tots plegats, que, malgrat que la pagesia d'abans se'n va, encara som a temps de decidir quina és la que volem per al nostre futur. Gràcies a l'art, per què no? Sí, la cultura, com l'agricultura, és de qui la treballa.

L'exposició compta amb obra dels següents artistes: Antoni Abad, Ermengol, Paula Artés, Isabel Banal, Joan Brossa, Jordi Calafell, Pere Català Pic, Francesc Català-Roca, Marta R. Chust, Curro Claret, Joan Codina, Pep Companys, Leandre Cristòfol, Leonard Delshams, Roc Domingo, Aitor Estévez, Joan Fontcuberta, Carles Fontserè, Ferran Garcia Sevilla, Baldomer Gili Roig, Juli González, Josep Guinovart, Albert Gusi, Carles Hac Mor, Joan Hernández Pijuan, Gerard Joan, Fritz Lewy, Ignasi López, Fina Miralles, Josep Maria Miró Rosinach, Xavier Miserachs, Asunción Molinos, Jaume Morera, Jordi Murillo, Nil Nebot, Rossend Nobas, Isidre Nonell, Olga Olivera-Tabeni, Perejaume, Esther Remacha, Elisenda Rosàs, Olga Sacharoff, Marc Sellarés, Ton Sirera, Ismael Smith, Antoni Tàpies, Lluís Trepà, Joaquim Vancells, Joaquim Vayreda, Guillem Viladot i Miquel Viladrich.

La mostra s'organitza en diferents àmbits, en què les obres històriques dialoguen amb peces actuals creant contrapunts i tensions (contrapastorals), que ens permeten veure, mitjançant l'art i des d'una perspectiva gairebé antropològica i, alhora, crítica, l'evolució d'una part del món rural català en els darrers cent cinquanta anys.

ÀMBITS EXPOSITIUS

1. Trossos i altres llocs
2. Elles i ells
3. Sota l'òxid del tall
4. Maquinacions
5. El camp rebel
6. Camp / Ciutat

Evidenciar les complexitats de la realitat pagesa del país mitjançant representacions visuals dels contextos rurals de Catalunya (especialment de Ponent) des de finals del segle XIX fins a l'actualitat.

Organització i producció

MORERA. Museu d'Art Modern
i Contemporani de Lleida
Ajuntament de Lleida

Direcció

Jesús Navarro

Comissariat

Pau Minguet

Coordinació

Oriol Bosch
Francesc Gabarrell

Conservació i restauració

Imma Bové

Projecte educatiu

Meritxell Bosch
Koala Art for Kids

Administració

Albert Peralta

Atenció al públic

La Troca

Disseny gràfic de l'exposició

Gerard Joan

Disseny gràfic dels materials de difusió

SopaGraphics

Correcció i traducció

Ivan Mambrillas

Muntatge

Coolturart

Suport tècnic

Daniel Julià
Sergio Sisques (Stagelab Coop.)

Retolació i impressió

Digigran
New Image Texture
Signum Projects

Il·luminació

Ignasi Rosés

Emmarcament

Marc Font

Transport

Tti Internacional Services

Prestadors

Aitor Estévez
Albert Gusi
Antoni Abad
Institut d'Estudis Ilerdencs
Arxiu Municipal de Lleida
Arxiu Nacional de Catalunya
Asunción Molinos
Biblioteca de Catalunya
Col·lecció d'Art Banc Sabadell
Diputació de Lleida
Elisenda Rosàs
Filmoteca de Catalunya
Gerard Joan
Ignasi López
Joan Codina
Joan Fontcuberta
Joan Hernández
Jordi Calafell
Fundació Guillem Viladot – Lo Parda
Fundació P. Espai Guinovart, Agramunt
MACBA. Museu d'Art Contemporani
de Barcelona
Marc Sellarés
Marc Verdés
Mariona Companys
Marta R. Chus
Museu Abelló (Mollet del Vallès)
Museu de Guissona
Museu Nacional d'Art de Catalunya,
Barcelona
Museu Tàpies
Nil Nebot
Olga Olivera-Tabeni
Paula Artés
Perejaume
Raimon Ferrer
Roc Domingo

TROSSOS I ALTRES LLOCS

La pagesia o, més aviat, els pagesos i les pageses han estat els encarregats, durant segles, de transformar l'entorn que els envoltava. Boscos arrabassats, tossals desermats, parets de pedra, pletes, aljubs, pous, cisternes, basses i pallisses encara avui són testimoni d'una manera de fer de la civilització pagesa del passat. D'un passat poc remot, ja que, fins no fa gaire, la manera de treballar dels pagesos i les pageses era més semblant a la dels segles precedents que no pas a l'actual. Aquest àmbit ensenya un paisatge transformat per la manera de fer pagesa. La manera de fer del passat i també l'actual, condicionada per la globalització, el mercat i el neoliberalisme més ferotge. Per convidar a la reflexió sobre les diferències, les tensions i les contradiccions entre el paisatge agrícola del passat i l'actual, aquest àmbit s'estructura mitjançant binomis d'obres antigues i peces més contemporànies, posant en relació, entre d'altres, pintors com Jaume Morera i el fotògraf Jordi Calafell; un oli de Joaquim Vayreda i una acció performativa d'Albert Gusi, o una tela d'Olga Sacharoff i un paisatge d'Hernández Pijuan.

Els pagesos i les pageses han estat els encarregats, durant segles, de transformar l'entorn que els envoltava.

Joaquim Vancells. Rostolls i boires, 1913

Olga Sacharoff. *Paisatge de Mont-roig*, c. 1951

Jaume Morera. *Sierra de Guadarrama. Cabaña*, 1891 - 1897

Aitor Estévez. *Canal Segarra-Garrigues al seu pas pel Maldà*, 2024

Leonard Delshams. *Buidatge del canal de Seròs al seu pas per La Bordeta (Lleida)*, 1988

ELLES I ELLS: PAGESES I PAGESOS

El contacte proper amb la terra, amb la natura, genera en els cossos una mena de saviesa força pròpia del món rural. Saber si un núvol porta pluja; aconsellar que en terra prima val més no sembrar-hi; no tallar un lluc de roure en lluna nova si se'n vol fer un mànec per a una aixada, i un llarg etcètera de coneixements dels quals s'ignora l'origen, però que es transmeten generació rere generació. Aquest àmbit és per a aquesta gent, homes i dones d'ahir i d'avui que han estat fets a partir d'unes realitats pageses que, alhora, han ajudat a construir. Les representacions d'aquest espai ens ajuden a visualitzar alguns rostres rurals d'abans i d'ara: des de la humilitat d'una escultura femenina de Leandre Cristòfol fins al retrat aristocràtic de l'alcalde d'Almatret pintat per Miquel Viladrich, passant per la visió contemporània dels homes i dones que tenen cura del camp que ofereixen les peces, crítiques, reivindicatives i compromeses, d'Asunción Molinos i Isabel Banal.

El contacte proper amb la terra, amb la natura, genera en els cossos una mena de saviesa força pròpia del món rural

Isabel Banal. *Traginadores*, 2016

Miquel Viladrich. *En Ton Pinar Calderó, batlle d'Almatret*, 1910

Leandre Cristòfol. *La mestressa pobletana*, 1935

Prudenci Murillo. *Pagès català*, c. 1890

Rosend Nobas. *Pagesa lleidatana*, c. 1880-1890

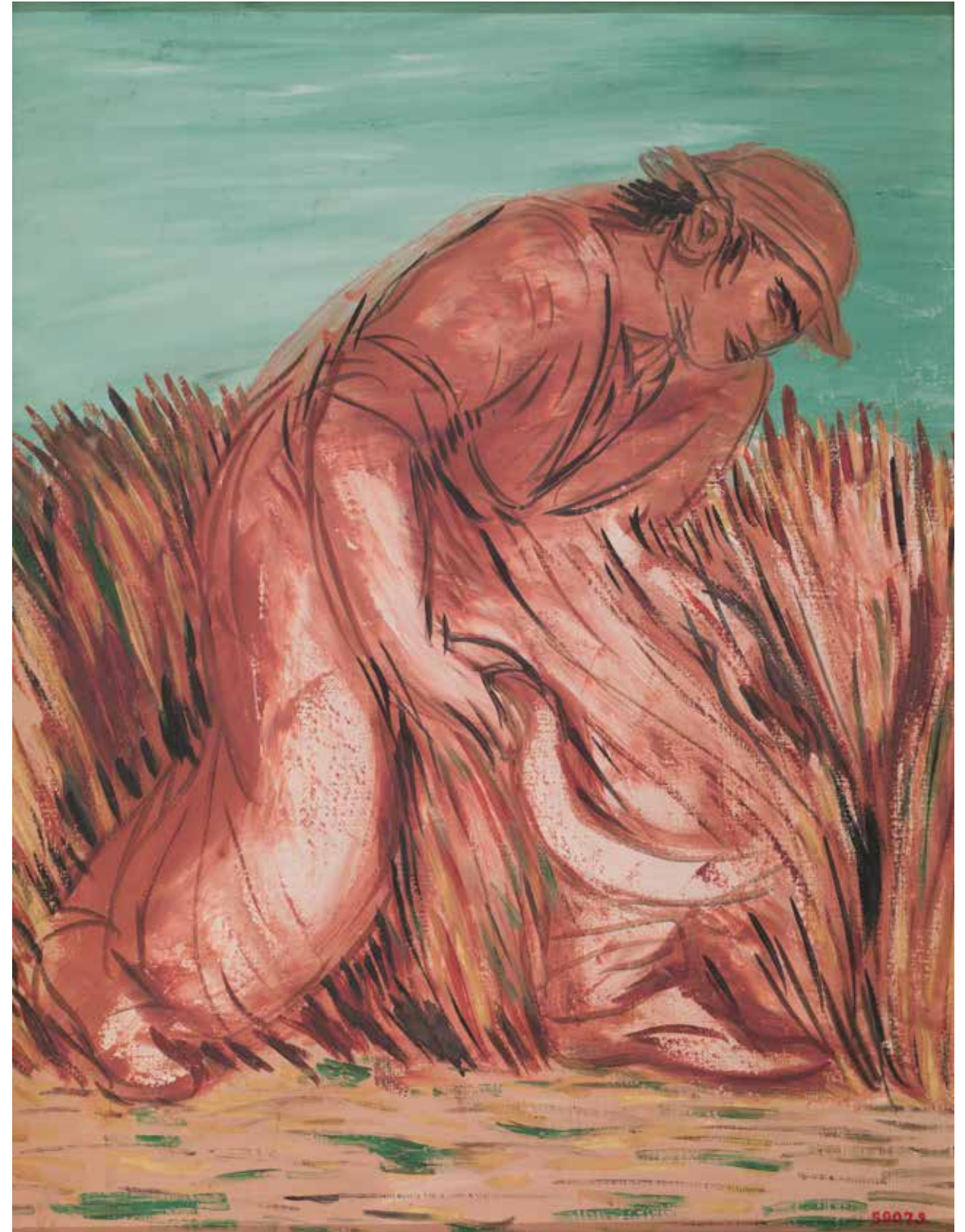
SOTA L'ÒXID DEL TALL

Les diferents recerques arqueològiques que s'han fet durant anys al Pròxim Orient han generat un relat històric sobre l'aparició de les primeres manifestacions del que ara anomenem "agricultura". Les terres compreses entre els rius Tigris i Eufrates sembla que són les primeres que van esdevenir bressol fèrtil de cultius sembrats. Les persones que habitaven aquell territori, els primers pagesos, van iniciar una pràctica fonamental per al desenvolupament de la civilització humana. Aquest gest antic d'introduir una llavor sota terra i dominar-ne el cicle vital es va mantenir gairebé inamovible, amb molt poques variacions, fins a finals del segle XIX. Fins aquell moment, la força de dones, homes i animals era el que guiava arreus, dalles, aixades i falçs. Aquella força humana i animal, indestruïble del cicle agrari, es veu representada en aquest àmbit amb obres en què els protagonistes de les composicions treballen la terra amb les seves mans. Un home que grata la terra amb un arpiot pintat per Antoni Tàpies; un pagès, representat per Ismael Smith, que sega cereal amb la falç, i l'acció simbòlica, d'una gran potència conceptual, de la Dona-arbre, de Fina Miralles. Perquè sí: per collir, primer cal sembrar.

Baldomer Gili Roig. *Bueyes arando*, 1903

Aquest gest antic d'introduir una llavor sota terra i dominar-ne el cicle vital es va mantenir gairebé inamovible, amb molt poques variacions, fins a finals del segle XIX.

Ismael Smith. *Segador*

Guillem Viladot. *Sense títol*, c. 1990

Leandre Cristòfol. *Trajecte orbital*, 1963

MAQUINACIONS

Finals del segle XIX: l'acceleració. De mica en mica, les noves tecnologies agrícoles es van anar estenent arreu del planeta. A Catalunya, la sofisticació tecnològica de les tasques del camp va arribar a través d'empreses com J. Trepat, de Tàrraga, que feia màquines de tracció animal però capaces de realitzar amb molt menys temps i esforç les feines recurrents de la pagesia catalana. Al voltant dels anys cinquanta del segle XX, aquestes màquines ja van substituir les mules i els cavalls pel gasoil, i els primers tractors van començar a modificar el paisatge i la realitat dels pobles, que havia restat monòtona durant segles. Marques com Ebro (una sucursal de la Massey Fergusson britànica) van tenyir els camps de tot el Principat de blau i vermell i, amb els espetecs del motor, van trencar el so de les ferradures lliscant sobre les pedres dels camins. La mecanització, però, també va ser sinònim de despoblació, especulació i capitalització de la terra i la seva producció. Diferents artistes van utilitzar elements propis d'aquest món rural que es mecanitzava per confeccionar les seves obres. Lluís Trepat va pintar una màquina de segar; Guillem Viladot va aprofitar el retall sobrant de la planxa de ferro d'on va sortir un arreu de tractor, i Marc Sellarès va fer anar una màquina d'empacar per crear una peça que s'erigia en punt de resistència contra la globalització

La mecanització també va ser sinònim de despoblació, especulació i capitalització de la terra i de la seva producció

Lluís Trepat. *Batedora*, 1963

Lluís Trepat. *Recolectora*, 1963

EL CAMP REBEL

En els darrers temps, sembla que lluites que s'es-devenen en la realitat allunyada de grans ciutats i àrees metropolitanes afecten, únicament, els interessos de la ruralia. O, més aviat, d'una part d'aquesta. L'anomenada "revolta pagesa" va mobilitzar gent i maquinària per reclamar millores i facilitats per a la feina de pagès. Reclamacions sovint allunyades del pensament col·lectiu i de la solidaritat i el respecte per la terra, enfocades a agilitzar processos burocràtics, a augmentar preus i, en definitiva, a continuar perpetuant un model agrícola de grans tenidors i llargues extensions de terra conreable. Si mirem enrere, però, podem veure com les lluites de país s'empeltaven amb el món rural d'una manera indestruïble. Des de la guerra dels Segadors fins a la Guerra Civil, tots els conflictes i disputes van requerir el compromís de la pagesia. En aquest àmbit podem veure representacions visuals que acompanyen diferents conflictes. Cartells del bàndol republicà que demanen el suport de la pagesia per combatre el feixisme; imatges d'Esther Remacha sobre el plet dels colons de Montagut a qui van voler prendre les terres, i vinyetes de Joan Codina Donaire i d'Armengol en què es retraten, de manera paròdica o punyentment crítica, els problemes, les lluites i les reclamacions dels pagesos i pageses d'ara.

Les lluites de país s'empelten amb el món rural d'una manera indestruïble. Des de la Guerra dels segadors, fins a la Guerra Civil, tots els conflictes i disputes van necessitar el compromís de la pagesia

Carles Fontserè. *Llibertat! F.A.I.*, 1936-1939

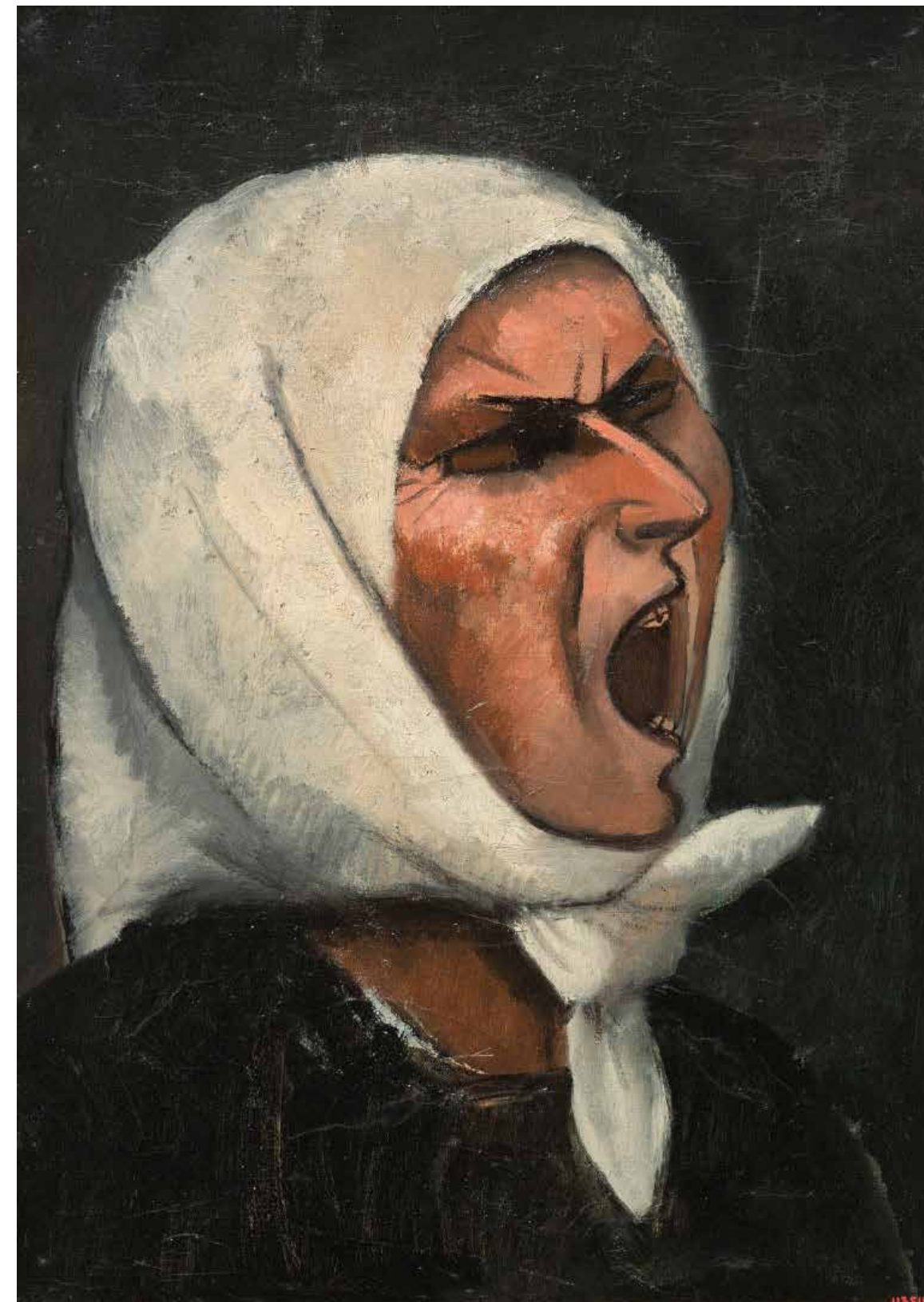
Esther Remacha. *Lluitadores per la terra*, 1990

Elisenda Rosàs i Gerard Joan. *Pagesia o mort!*, 2023

Ermengol. Dibuix original al voltant del tema de la Revolta Paguesa publicats al diari La Manyana, febrer-març 2024

Juli González. *Montserrat cridant*, núm. 1, c. 1936-1939

CAMP / CIUTAT

Les ciutats han anat perdent el component rural que van tenir durant segles. La indústria creixent va comportar un augment de població i, alhora, una expansió de les infraestructures urbanes, que de mica en mica van guanyar terreny a tots els sòls conreables que envoltaven el que ara són les àrees metropolitan-nes de les grans urbs. Aquesta voluntat de la ciutat de ser cada vegada més ciutat ha anat apartant les realitats agrícoles que la sustenten. Alhora, les ràpides connexions per carretera, la democratització dels serveis públics, les telecomunicacions i internet han generat un món rural cada vegada més urbà. Ja ho deia Ildefons Cerdà: "Cal ruralitzar la ciutat i urbanitzar el camp." Sembla que el segon mandat s'ha complert a molta més velocitat: els pobles i les petites ciutats d'arreu del país són més urbans que mai. Per evidenciar la tensió entre el món rural i el món urbà, aquest àmbit s'acompanya d'obres que confronten aquestes dues realitats. Un dibuix d'Isidre Nonell en què es representen un home de camp i un de ciutat; grafitis, que normalment associem a les àrees metropolitanes, estampats en magatzems agrícoles de la plana de Lleida i fotografiats per Pep Companys, i el cartell que Perejaume va fer en ocasió de la festa major de la Mercè de Barcelona del 2004 i en què es pregunta: "Hem de fer-nos els artistes pagesos? Un turista plantat és un pagès? Pot tornar a pagès aquell que ha estat turista?" .

La voluntat de la ciutat de ser cada vegada més ciutat ha anat apartant les realitats agrícoles que la sustenten

Nii Nebot Torrella. Sense títol / Natura morta, 2021

Xavier Miserachs. *El Born, Barcelona* (Sèrie "Barcelona Blanc i Negre"), c. 1964

Curro Claret. *Calaixera*, 2003

Activitats

12.03.26. De 18.00 a 18.45 h

Conferència inaugural

El comissari de l'exposició, Pau Minguet, farà una aproximació al contingut de la mostra.

26.03.26. A les 18.00 h

Literatura i pagesia: escriure arrelat

Conversa entre Teresa Ibars, Roser Vernet i Júlia Viejobueno.

Cada dissabte, a les 17.00 h

Visita comentada a l'exposició

MEDIACIÓ

19.04.26 - 31.05.2026. A les 11.00 h

Taller familiar

Gravats i llaurats

Inspirant-nos en les imatges del camp que veurem a l'exposició, durem a terme un gravat amb la tècnica de la punta seca sobre una planxa de plàstic. Amb un punxó farem uns solcs en un plàstic que després entintarem i estamparem amb l'ajuda d'un tòrcul. Aquest procés artístic el posarem en relació amb el fet de llaurar, sembrar i collir els fruits, en aquest cas, molt artístics.

Recomanat per a famílies amb infants a partir de 5 anys.

Durada: 2 hores

Preu: 5 € per participant

Del 17.03.2026 al 29.05.26, de dimarts a divendres, a les 9.30 i a les 11.15 h

Visites dinamitzades i tallers

Nivell educatiu: educació primària, ESO, batxillerat i escoles d'adults.

Contacteu amb publicsmorera@paeria.cat

Informació

Horaris

De dimarts a dissabte, de 10 a 14 h i de 16 a 18 h
Diumenges i festius, de 10 a 14 h

Tancat

1 i 6 de gener / 25 i 26 de desembre

Més informació a morera.paeria.cat

MORERA
MUSEU D'ART MODERN
I CONTEMPORANI
DE LLEIDA

LA PAERIA

Ajuntament de Lleida
